

การประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส ค.ศ. ๑๙๑๙-๑๙๒๐ :
การสร้างสันติภาพที่ล้มเหลวของวูดโรว์ วิลสัน
Paris Peace Conference in 1919-1920 :
Woodrow Wilson's Failure in Creating Peace

สุธีรา อภิญญาเวศพร*

บทคัดย่อ

การประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส ค.ศ. ๑๙๑๙-๑๙๒๐ เป็นการประชุมเพื่อจัดทำสนธิสัญญาสันติภาพหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งยุติลง เกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๒ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๙ ถึงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ปีเดียวกัน ณ พระราชวังแวร์ซาย ชานกรุงปารีส ผู้เข้าร่วมประชุมเป็นประเทศสัมพันธมิตรผู้ชนะสงครามทั้งสิ้นรวม ๓๒ ประเทศ ในจำนวนนี้เป็นประเทศมหาอำนาจ ๕ ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และญี่ปุ่น เยอรมนีและพันธมิตรซึ่งแพ้สงครามไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย วูดโรว์ วิลสัน ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้ที่ประชุมใช้หลักการ ๑๔ ข้อ ตามแนวความคิด “สันติภาพที่ปราศจากชัยชนะ” ที่เขาประกาศต่อรัฐสภาอเมริกันเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๘ เป็นหลักการพื้นฐานการเจรจาเพื่อจัดสรรระเบียบโลกใหม่ ให้ทุกประเทศร่วมมือกันใกล้ชิดและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข แต่ที่ประชุมซึ่งมุ่งแต่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติตนเอง ไม่สนใจในหลักการของวิลสัน ยกเว้น การก่อตั้งสันนิบาตชาติ วิลสันจึงไม่ประสบ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความสำเร็จในการใช้อิทธิพลในฐานะผู้นำชาติมหาอำนาจซึ่งมีกองทัพที่เข้มแข็งและเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งในการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนได้

คำสำคัญ : การประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส ค.ศ. ๑๙๑๙-๑๙๒๐ สันติสัญญาแวร์ซาย ประธานาธิบดีวูดโรว์ วิลสัน หลักการ ๑๔ ข้อ

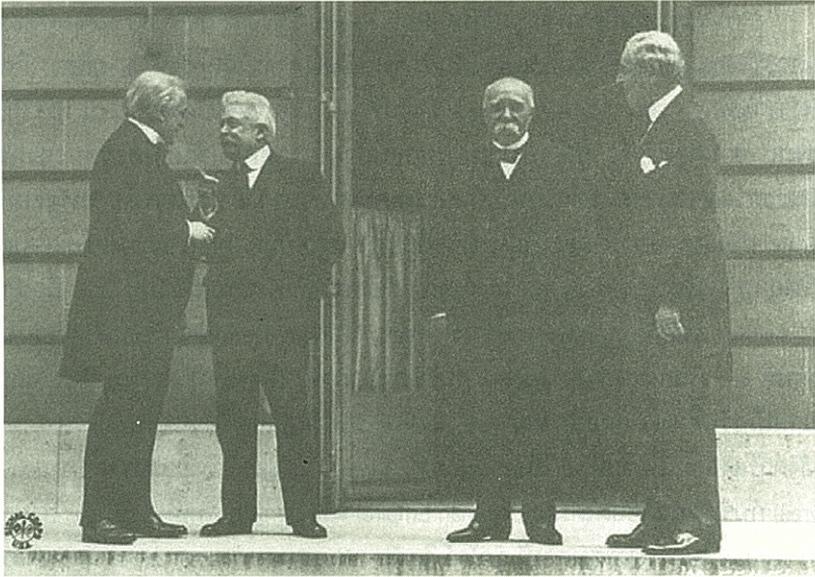
Abstract

The Paris Peace Conference in 1919–1920 was organized to draft a peace treaty after the end of the First World War. The Conference was held from January 12 to June 28, 1919 at Versailles Palace in the suburbs of Paris. A total of 32 countries attending the Conference were the Allies, who won the War. Among these nations were five great power nations including the United States, England, France, Italy, and Japan. Germany and her allies, who lost the war, did not attend the Conference. Woodrow Wilson, the American President, asked the Conference to implement the Fourteen Points, which were based upon “Peace without Victory,” the concept announced to the American Congress on January 8, 1918. This concept was considered a basis for negotiations to reorder the world, allowing every nation to work closely with one another and to live together peacefully. The Conference attendees, however, focused on protecting their own nation’s benefits, ignoring Wilson’s principles except the one on establishing the League of Nations. Wilson was thus not successful in exercising his power in his capacity of the leader of a great power nation, which was equipped with a powerful military and stable economics to create sustainable peace.

Keywords : Paris Peace Conference 1919–1920, Treaty of Versailles, Woodrow Wilson, Fourteen Points

การประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส (Paris Peace Conference) ค.ศ. ๑๙๑๙-๑๙๒๐ เป็นการประชุมเพื่อจัดทำสนธิสัญญาสันติภาพหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ยุติลง เกิดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๒ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๙ ถึงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ปีเดียวกัน ณ พระราชวังแวร์ซาย กรุงปารีส ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยประเทศสัมพันธมิตรผู้ชนะสงครามทั้งสิ้นรวม ๓๒ ประเทศ ในจำนวนนี้เป็นประเทศมหาอำนาจ ๕ ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และญี่ปุ่น สนธิสัญญา ๕ ฉบับจากการประชุมประกอบด้วยสนธิสัญญาแวร์ซาย (Treaty of Versailles) กับเยอรมนีลงนามเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๑๙ สนธิสัญญาแซง-แชร์แมง (Treaty of Saint-Germain) กับออสเตรียลงนามเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ค.ศ. ๑๙๑๙ สนธิสัญญาเนยยี (Treaty of Neuilly) กับบัลแกเรียลงนามเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๙ สนธิสัญญาตริยานง (Treaty of Trianon) กับฮังการีลงนามเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ค.ศ. ๑๙๒๐ และสนธิสัญญาเซฟวร์ (Treaty of Sevres) กับจักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire) หรือตุรกีลงนามเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๒๐ ในการประชุมครั้งนี้ วูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา มีบทบาทสำคัญในการวางกรอบของการประชุมโดยพยายามผลักดันให้ที่ประชุมใช้หลักการ ๑๔ ข้อ (Fourteen Points) ตามแนวความคิด “สันติภาพที่ปราศจากชัยชนะ” (Peace without Victory) ของเขาเป็นพื้นฐานการเจรจาเพื่อสร้างสังคมโลกที่ร่วมมือกัน ไกล่เกลี่ยและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเพื่อสันติภาพที่ยั่งยืน แต่ความพยายามของวิลสัน ประสบความสำเร็จไม่มากนัก บรรยากาศในการประชุมเต็มไปด้วยความตึงเครียดและการแข่งขันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศตน สนธิสัญญาสันติภาพฉบับต่าง ๆ ที่ทำกับประเทศที่แพ้สงครามจึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของวิลสันยกเว้นเพียงข้อเดียว คือ การก่อตั้งสันนิบาตชาติ (League of Nations) ขณะเดียวกัน การประชุมยังมีส่วนสร้างความบาดหมางระหว่างประเทศสัมพันธมิตรกับเยอรมนีและพันธมิตรของเยอรมนีมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่สงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ. ๑๙๓๙) ในเวลาต่อมา

การประชุมสันติภาพที่กรุงปารีสเกิดขึ้นหลังการลงนามในสัญญาสงบศึก (Armistice) ระหว่างประเทศสัมพันธมิตรกับเยอรมนีที่เมืองกงเปียญ (Compiègne) เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘ ประเทศที่เข้าร่วมประชุมทั้งหมดเป็นประเทศสัมพันธมิตรที่ชนะสงคราม เยอรมนีและประเทศพันธมิตรที่แพ้สงครามไม่ได้รับเชิญ

“ผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสี่”

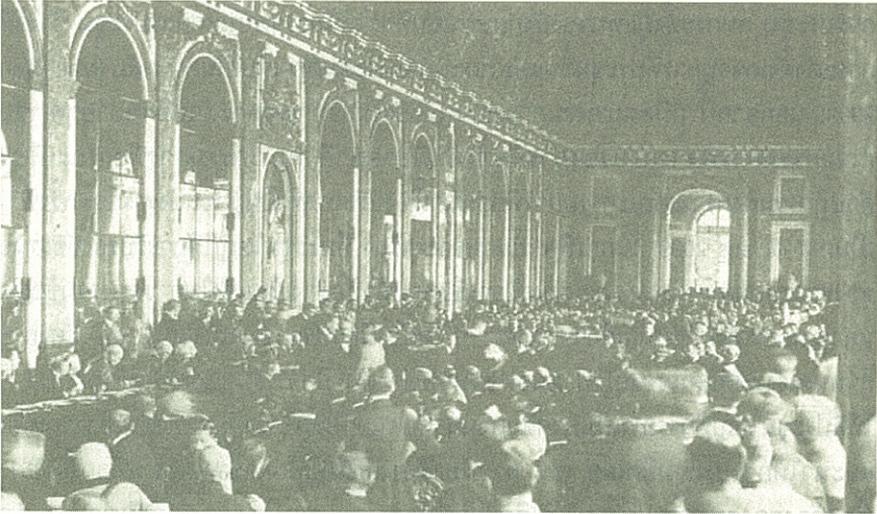
(จากซ้ายไปขวา : เดวิด ลอยด์ จอร์จ, วิตโตริโอ ออรัลันโด, ชอร์ซ เกลมองโซ และวูดโรว์ วิลสัน)

ให้เข้าร่วมประชุมด้วย ผู้แทนฝ่ายสัมพันธมิตรที่มีอิทธิพลในการประชุมซึ่งได้ชื่อว่าเป็น “ผู้ยิ่งใหญ่ทั้งสี่” (Big Four) ประกอบด้วย วูดโรว์ วิลสัน ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เดวิด ลอยด์ จอร์จ (David Lloyd George) นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ชอร์ซ เกลมองโซ (Georges Clemenceau) นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส และวิตโตริโอ ออรัลันโด (Vittorio Orlando) นายกรัฐมนตรีอิตาลีซึ่งในทางปฏิบัติมีบทบาทไม่โดดเด่นเท่ากับ ๓ คนแรก ผู้แทนของแต่ละประเทศที่เข้าร่วมประชุมยังมีคณะที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วยนักธุรกิจ นักวิชาการ นักการทูตติดตามไปด้วย และมีสื่อมวลชนที่ติดตามรายงานข่าวความเคลื่อนไหวของการประชุมเป็นจำนวนมาก

นอกจากที่ประชุมใหญ่ที่ผู้แทนจากทุกประเทศเข้าร่วมประชุมแล้ว ก็มีคณะกรรมการที่มีอำนาจสูงสุดซึ่งประกอบด้วยผู้นำชาติมหาอำนาจทั้งสี่ (The Council of Four) ทำหน้าที่พิจารณาตัดสินประเด็นสำคัญของการประชุม การประชุมของคณะกรรมการที่มีอำนาจสูงสุดเป็นการประชุมลับและในระยะแรกไม่มีแม้แต่การบันทึก

การประชุม จนกระทั่งผู้แทนของอังกฤษยืนยันที่จะให้มีการจัดบันทึกการประชุม จึงได้มีการแต่งตั้งเลขานุการที่ประชุมขึ้นแต่รายงานการประชุมต้องเก็บเป็นความลับ (MacMillan 2009) นอกจากนี้ ก็มีคณะกรรมการและคณะกรรมาธิการเฉพาะด้านอีกหลายชุด เช่น คณะกรรมการพิจารณาเรื่องการจัดตั้งสันนิบาตชาติ คณะกรรมการพิจารณาเรื่องค่าปฏิกรรมสงคราม คณะกรรมการพิจารณาเรื่องประเทศที่เป็นผู้ก่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ เป็นต้น (Evans 2009) ในการพิจารณาหลายๆเรื่อง ที่ประชุมใหญ่ให้การรับรองข้อเสนอของคณะกรรมการและคณะกรรมาธิการซึ่งทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งในการรวบรวมข้อมูลหลักฐานและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ โดยไม่มีการพิจารณาเพิ่มเติม เช่น เรื่องการกำหนดเส้นเขตแดนของยุโรป ตลอดช่วงการประชุม มีการเสนอประเด็นปัญหาต่าง ๆ ให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับจนทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมต้องทำงานหนัก และทำให้การประชุมยืดเยื้อ เช่น การเรียกร้องสิทธิสตรีในการออกเสียงเลือกตั้ง การเรียกร้องของสหภาพแรงงานให้ปฏิรูปการใช้แรงงาน การเรียกร้องสิทธิที่เท่าเทียมกันของชาวอาฟริกัน-อเมริกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การประชุมก็หยุดชะงักเป็นครั้งคราวเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองและการทหาร เช่น สงครามในยุโรปตะวันออก หรือการเดินทางกลับประเทศของประธานาธิบดีวิลสันและนายกรัฐมนตรีลอร์ด จอร์จ เพื่อร่วมประชุมกับรัฐสภาในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประเทศ

วิลสันผู้นำสหรัฐอเมริกาคิดว่าสงครามทั่วไปและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเกิดจากสาเหตุสำคัญ ๓ ประการคือ การเซ็นสนธิสัญญาฉบับทางการเมืองและการทหารระหว่างประเทศต่าง ๆ การที่คนกลุ่มใหญ่ของประเทศเข้มแข็งหรือเอาเปรียบคนกลุ่มน้อยของประเทศ และการปกครองแบบเผด็จการที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการปกครอง (Keylor 1984 : 75) ดังนั้น หากสามารถขจัดสาเหตุทั้ง ๓ ประการได้ ก็จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดสงครามขึ้นได้อีก เขาจึงเสนอหลักการ ๑๔ ข้อ ตามแนวความคิด “สันติภาพที่ปราศจากชัยชนะ” ต่อรัฐสภาอเมริกันเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๘ และต้องการให้ใช้เป็นหลักการพื้นฐานของการเจรจาสนธิสัญญาสันติภาพและรักษาสันติภาพของโลก สาระสำคัญของหลักการ ๑๔ ข้อสามารถสรุปได้เป็น ๓ ประการคือ ประการที่ ๑ กำหนดหลักการพื้นฐานในการดำเนินกิจการระหว่างประเทศ (หลักการข้อ ๑-๕) ประการที่ ๒ ปรับปรุงเขตแดนใหม่โดยคำนึงถึงเชื้อชาติเป็นหลักและการให้สิทธิแก่พลเมืองของประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรปที่จะเลือกกำหนดการปกครองด้วย

การประชุมสันติภาพ ณ The Hall of Mirrors, Versailles

ตนเอง (self-determination) (หลักการข้อ ๖-๑๓) และ ประการที่ ๓ จัดตั้งองค์การระหว่างประเทศเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสงครามโลกครั้งใหม่และดูแลรักษาสันติภาพของโลก (หลักการข้อ ๑๔) (สุธีรา อภิญญาเวศพร ๒๕๔๓ : ๑๗๒-๑๗๔) ดังมีรายละเอียดในแต่ละหลักการดังต่อไปนี้

๑. ให้มีการทำสนธิสัญญาอย่างเปิดเผย ห้ามการเจรจาทางการทูตแบบลับ
๒. ให้มีเสรีภาพในการเดินเรือในท้องทะเลหลวงอย่างเต็มที่ไม่ว่ายามสงบหรือยามสงคราม เว้นแต่ว่าจะมีการปิดเส้นทางเดินเรือทะเลบางแห่งที่จำเป็นต่อสันติภาพตามความตกลงร่วมกันของนานาประเทศเพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ
๓. ให้ยกเลิกด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศเท่าที่จะทำได้ และส่งเสริมให้แต่ละประเทศมีสถานการณ์ทางการค้าที่เท่าเทียมกัน
๔. ให้แต่ละประเทศทำการลดอาวุธโดยเหลือไว้เพียงเพื่อป้องกันตนเองเท่านั้น
๕. ให้ปรับปรุงข้อเรียกร้องเกี่ยวกับดินแดนอาณานิคมอย่างยุติธรรม การแบ่งสรรผลประโยชน์ของอาณานิคมต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศเจ้าของอาณานิคมกับชาวอาณานิคม

๖. ให้ถอนทหารทั้งหมดออกจากดินแดนรัสเซียเพื่อเปิดโอกาสให้ชาวรัสเซียมีอิสระในการกำหนดรูปแบบการปกครองและนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศด้วยตนเอง หลังจากนั้นให้เปิดโอกาสแก่รัสเซียที่จะกลับเข้าร่วมสังคมโลกอีกครั้งหนึ่งไม่ว่ารัสเซียจะปกครองในระบอบใดก็ตาม
๗. ให้ถอนทหารทั้งหมดจากดินแดนเบลเยียมและสถาปนาประเทศเบลเยียมขึ้นมาใหม่ โดยให้มีเขตแดนและอำนาจอธิปไตยเหมือนเดิมก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑
๘. ให้ถอนทหารและคืนแคว้นอัลซาส-ลอแรน (Alsace-Lorraine) แก่ฝรั่งเศส
๙. ให้ปรับปรุงพรมแดนอิตาลีใหม่ โดยให้คำนึงถึงเชื้อชาติเป็นหลัก
๑๐. ให้อิสระแก่ชนชาติต่าง ๆ ในจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี (Austro-Hungarian Empire) ในการเลือกระบบการปกครองด้วยตนเอง
๑๑. ให้ถอนทหารและคืนดินแดนแก่เซอร์เบีย มอนเตเนโกรและโรมาเนีย ให้เซอร์เบียมีทางออกทะเลและให้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศต่าง ๆ ในคาบสมุทรบอลข่าน (Balkan)
๑๒. ให้อำนาจอธิปไตยแก่จักรวรรดิออตโตมัน (Ottoman Empire) ในส่วนที่เป็นดินแดนตุรกี แต่พลเมืองเชื้อชาติอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองให้ได้รับการประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีโอกาสที่จะพัฒนาไปสู่การปกครองตนเองในอนาคต และให้ช่องแคบดาร์เดเนลล์ (Dardanelles) เป็นเส้นทางเดินเรือเสรี
๑๓. ให้โปแลนด์เป็นประเทศเอกราช โดยให้รวมดินแดนที่มีประชากรเชื้อสายโปลเข้ากับโปแลนด์ และให้โปแลนด์มีทางออกทะเล
๑๔. ให้จัดตั้งองค์การระหว่างประเทศภายใต้กติกาที่ระบุไว้อย่างชัดเจนเพื่อรับประกันความเป็นเอกราชและบูรณภาพของประเทศต่าง ๆ

วิลสันเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมและมนุษยธรรมมากได้พยายามอย่างหนักที่จะโน้มน้าวผู้นำของฝรั่งเศสและอังกฤษยอมรับในหลักการ ๑๔ ข้อและให้ยอมรับว่าการลงโทษเยอรมนีและพันธมิตรควรเป็นไปเพื่อความเป็นเอกภาพของยุโรปมิใช่การลงโทษเพื่อแก้แค้น แต่ผู้นำของอังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งประเทศได้รับความเสียหายอย่างหนักจากการทำสงครามเป็นเวลาหลายปีไม่เห็นด้วยกับหลักการ ๑๔ ข้อ

เท่าใดนัก ดังความเห็นของเคลมองโซที่ว่า “God gave us the Ten Commandments and we broke them. Wilson gave us his Fourteen Points—we shall see.” (Fried 1965 : 51) แต่พวกเขาเห็นด้วยกับข้อเสนอเรื่องการก่อตั้งสันนิบาตชาติ ฝรั่งเศสต้องการลงโทษเยอรมนีอย่างหนักเพื่อไม่ให้สามารถฟื้นตัวกลับมาเป็นมหาอำนาจคุกคามความสงบสุขของยุโรปอีกและต้องการให้ชดเชยค่าเสียหายจากสงครามอย่างคุ่มค่า นอกจากนี้ อังกฤษและฝรั่งเศสยังปฏิเสธหลักการที่เกี่ยวกับการค้าเสรีและการให้อาณานิคมมีสิทธิกำหนดการปกครองตนเองเพราะเห็นว่าจะกระทบกับอำนาจและผลประโยชน์ในอาณานิคมของตนและเป็นประโยชน์ต่อสหรัฐอเมริกามากกว่าเพราะเปิดโอกาสให้พ่อค้าและนักลงทุนชาวอเมริกันเข้าไปแข่งขันและแทรกแซงทางธุรกิจและการเมืองได้

วิลสันแต่งตั้งพันเอก เอดเวิร์ด เฮาส์ (Edward House) ที่ปรึกษาส่วนตัวเป็นหัวหน้าคณะเจรจาในการประชุมสันติภาพและมีผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ติดตามเป็นจำนวนมาก คณะของวิลสันเดินทางออกจากกรุงวอชิงตันเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๑๘ ด้วยเรือ จอร์จ วอชิงตัน (George Washington) และระหว่างเดินทางมาประชุม วิลสันได้แวะเยี่ยมเยือนเมืองสำคัญๆ ของยุโรปหลายเมือง เช่น กรุงลอนดอน กรุงโรม และกรุงปารีส นับเป็นประธานาธิบดีคนแรกของสหรัฐอเมริกาที่เดินทางเยือนยุโรปในขณะที่อยู่ในตำแหน่ง เขาได้รับการต้อนรับจากประชาชนของประเทศเหล่านั้นเยี่ยงวีรบุรุษ อย่างไรก็ตาม ชาวอเมริกันบางส่วนไม่เห็นด้วยกับการที่วิลสันเดินทางไปเข้าร่วมประชุมสันติภาพที่กรุงปารีสเพราะเห็นว่าเขาควรจะเร่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศมากกว่าที่จะไปสร้างสันติภาพในยุโรป นอกจากนี้ พวกเขาเห็นว่าวิลสันสามารถติดตามผลการประชุมได้จากการสื่อสารทางเคเบิล จึงไม่พอใจที่เขายืนยันที่จะอยู่ร่วมการประชุมตลอด ๖ เดือนจนกว่าการประชุมจะเสร็จสิ้นยกเว้นเพียงช่วงสั้น ๆ ที่เขาต้องยอมเดินทางกลับประเทศ กระแสความไม่พอใจนี้ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกพรรครีพับลิกันซึ่งกังวลว่าหากวิลสันมีบทบาทในการเมืองระหว่างประเทศโดดเด่นขึ้น อาจทำให้พรรคเดโมแครตมีอิทธิพลในทางการเมืองมากขึ้น

วิลสันผิดพลาดที่ไม่ได้เลือกวุฒิสมาชิกหรือนักการเมืองผู้ทรงอิทธิพลของพรรครีพับลิกัน อาทิ เช่น อิลิฮู รูท (Elihu Root) หรืออดีตนายกรัฐมนตรีวิลเลียม โฮเวิร์ด แทฟท์ (William H. Taft) ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนนโยบายเปิดประเทศคนสำคัญร่วมคณะเจรจาด้วย ทั้งๆ ที่ผลการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘ พรรครีพับลิกัน

ได้ครองเสียงข้างมากทั้งสองสภา ทำให้เขาไม่มีผู้ที่สามารถทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงที่ดีในวุฒิสภาและในการประชุสภัมพันธ์ให้สาธารณชนเข้าใจเกี่ยวกับสนธิสัญญาแวร์ซาย นอกจากนี้ แคมบอต ลอดจ์ (Cabbot Lodge) คู่แข่งทางการเมืองของวิลสันจากพรรครีพับลิกันได้เป็นประธานคณะกรรมการต่างประเทศและได้เสนอให้มีการแก้ไขเนื้อหาของสนธิสัญญาในส่วนที่เกี่ยวกับสันนิบาตชาติเพื่อสงวนสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาในการปฏิบัติตามมติของสันนิบาตชาติบางประเด็น วิลสันไม่ยอมรับการแก้ไขของลอร์ดจ์เพราะคิดว่ามีผลทำให้สหรัฐอเมริกาไม่สามารถทำหน้าที่ในการรักษาสันติภาพได้อย่างเต็มที่ (Patterson 1983 : 129-138) ยิ่งไปกว่านั้น ชาวอเมริกัน ๒ กลุ่มที่สำคัญ คือ ชาวอเมริกันเชื้อสายเยอรมันและไอริชที่ต่อต้านสนธิสัญญาแวร์ซายด้วย ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเสียงสนับสนุนในการรับรองสนธิสัญญาแวร์ซาย

เกลมองโซผู้นำฝรั่งเศสไม่เห็นด้วยกับหลักการ ๑๔ ข้อของวิลสันเนื่องจากฝรั่งเศสต้องการลงโทษเยอรมนีอย่างรุนแรงด้วยการให้เยอรมนีชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามและทำให้เยอรมนีอ่อนแอทั้งด้านการทหาร ยุทธศาสตร์ และเศรษฐกิจเพื่อที่จะไม่สามารถรุกรานฝรั่งเศสได้อีกในอนาคต นอกจากนี้ ต้องการให้สหรัฐอเมริกาและอังกฤษรับประกันความมั่นคงของฝรั่งเศสหากถูกเยอรมนีรุกรานอีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๙ เรเน มาสซีกีลี (Rene Massigli) นักการทูตฝรั่งเศสได้เดินทางเยือนกรุงเบอร์ลินในนามของรัฐบาลฝรั่งเศสหลายครั้งเพื่อเจรจาลับกับรัฐบาลเยอรมนีโดยให้สัญญาว่าในอนาคตฝรั่งเศสจะสนับสนุนให้เยอรมนีสามารถแก้ไขเงื่อนไขเรื่องดินแดนและการลงโทษทางเศรษฐกิจที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาแวร์ซาย เพียงแต่ขอให้เยอรมนีร่วมมือกับฝรั่งเศสในการสกัดกั้นการขยายอำนาจของกลุ่มแองโกล-แซกซัน (Anglo-Saxon Powers) หรือสหรัฐอเมริกาและอังกฤษในการเมืองระหว่างประเทศ การที่ฝรั่งเศสขัดแย้งกับเยอรมนีจะทำให้สองประเทศนั้นได้รับประโยชน์และมีอำนาจมากขึ้นในขณะที่ฝรั่งเศสกับเยอรมนีเสียผลประโยชน์ เยอรมนีปฏิเสธที่จะร่วมมือกับฝรั่งเศสเพราะหวาดระแวงฝรั่งเศส ทั้งเกรงว่าจะเป็นกับดักของฝรั่งเศสที่หลอกล่อให้เยอรมนียอมรับเงื่อนไขในสนธิสัญญาแวร์ซายก่อน อย่างไรก็ตาม ชาวฝรั่งเศสไม่ค่อยพอใจผลประโยชน์ที่ได้รับตามสนธิสัญญาแวร์ซายเท่าใดนัก พวกเขาคิดว่าเกลมองโซไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากเยอรมนีได้เพียงพอกับความเสียหายที่พวกเขาได้รับจากสงคราม และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกลมองโซพ่ายแพ้ในการเลือกตั้ง

เป็นผู้นำของฝรั่งเศสใน ค.ศ. ๑๙๒๐

ลอร์ด จอร์จผู้นำอังกฤษแม้ไม่เห็นด้วยกับหลักการ ๑๔ ข้อของวิลสัน แต่ก็มีทัศนคติที่แตกต่างไปจากชาวอังกฤษส่วนใหญ่ เขาเห็นว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ในรัสเซียเป็นภัยคุกคามสันติภาพของโลกมากกว่าเยอรมนีที่แพ้สงครามแล้วและอาจจะขยายตัวเข้ามาในยุโรปตะวันตก แม้เขาจะเห็นด้วยกับการลงโทษเยอรมนีเพื่อประกันความปลอดภัยของฝรั่งเศสและขจัดภัยคุกคามจากกองเรือรบขนาดใหญ่ของเยอรมนี แต่ก็เห็นว่าไม่ควรลงโทษเยอรมนีอย่างรุนแรงจนทำให้เยอรมนีอ่อนแอเกินไป เพราะในการจะสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ให้ได้ผลเยอรมนีต้องมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับหนึ่ง จึงจะสามารถต้านการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ (อนันต์ชัย เลาหะพันธุ์ ๒๕๕๑ ก : ๑๘๖-๑๘๗) นอกจากนี้ ลอร์ด จอร์จ ยังต้องการให้เยอรมนีสามารถถ่วงดุลอำนาจกับฝรั่งเศสในภาคพื้นทวีปยุโรป เขาจึงมีบทบาทสำคัญในการขัดขวางฝรั่งเศสไม่ให้ลงโทษเยอรมนีเรื่องดินแดนรุนแรงเกินไป เช่น คัดค้านข้อเสนอของฝรั่งเศสที่เรียกร้องให้มีการก่อตั้งรัฐบนฝั่งแม่น้ำไรน์ที่เป็นอิสระจากอำนาจของเยอรมนี เป็นต้น

เป้าหมายสำคัญของอังกฤษในการประชุมสันติภาพอีกประการหนึ่ง คือ การปกป้องความเป็นปึกแผ่นของจักรวรรดิอังกฤษและการแก้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องดินแดน อังกฤษไม่ต้องการให้เยอรมนีเป็นภัยคุกคามการค้าทางทะเลและแหล่งวัตถุดิบของอังกฤษอีก การลดขนาดกองทัพเรือเยอรมนีลงทั้งจำนวนเรือรบและการห้ามครอบครองเรือดำน้ำรวมถึงการแบ่งสรรอาณาเขตของเยอรมนีในทวีปแอฟริกาและแปซิฟิกของสัมพันธมิตรโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของสันนิบาตชาติ ก็ทำให้เยอรมนีไม่เป็นภัยคุกคามจักรวรรดิและเส้นทางการค้าของอังกฤษอีกต่อไป อังกฤษคัดค้านการเปิดเสรีการค้าเรือทะเลเพราะเป็นผู้ผูกขาดการค้าทางทะเลอยู่ เมื่อผู้แทนญี่ปุ่นริเริ่มเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องความเท่าเทียมด้านเชื้อชาติ อังกฤษไม่ได้คัดค้าน จนเมื่อที่ประชุมเริ่มพิจารณาเรื่องนี้อย่างจริงจังโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อพยพในดินแดนอารักขาของอังกฤษ เช่น ออสเตรเลีย อังกฤษจึงคัดค้านอย่างเต็มที่โดยกล่าวว่า การสร้าง ความเท่าเทียมด้านเชื้อชาติตามข้อเสนอของญี่ปุ่นนั้นไม่ใช่หลักการพื้นฐานของการประชุมสันติภาพ การคัดค้านของอังกฤษอาจเป็นเพราะต้องการให้ออสเตรเลียพอใจเพื่อรักษาความเป็นอันหนึ่งเดียวกันของจักรวรรดิอังกฤษ อังกฤษประสบความสำเร็จในการขัดขวางความพยายามของผู้แทนสาธารณไอร์แลนด์ที่ต้องการยื่นเรื่องต่อที่ประชุม

ใหญ่เพื่อขอสิทธิในการปกครองตนเอง การรับรองทางการทูตและการเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติ ส่วนเรื่องดินแดนนั้น อังกฤษเรียกร้องขอปกครองดินแดนในตะวันออกกลางและหวังว่าจะได้ครอบครองอดีตอาณานิคมของเยอรมนีบางแห่งด้วย

ส่วนออร์ลันโดผู้นำอิตาลี แม้มีอุปสรรคด้านภาษาอังกฤษแต่ก็พยายามต่อสู้อย่างหนักเพื่อรักษามลประโยชน์ของอิตาลี อิตาลีคาดหวังว่านอกจากดินแดนตามข้อตกลงในสนธิสัญญาลอนดอน (Treaty of London) ค.ศ. ๑๙๑๕ ซึ่งเป็นสนธิสัญญาลับระหว่างอิตาลีกับฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว อิตาลีจะได้รับผลประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อชดเชยการสูญเสียชีวิตทหารและค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการทำสงครามที่ทำให้งบประมาณของรัฐบาลติดลบ ออร์ลันโดที่ประชุมว่าหากอิตาลีไม่ได้รับผลประโยชน์ตามที่ควรจะเป็นแล้ว อาจเกิดสงครามกลางเมืองในอิตาลีโดยพวกชาตินิยมขว้างด้าย อย่างไรก็ตาม ผู้นำของสามชาติมหาอำนาจไม่เห็นด้วยกับออร์ลันโด ลอยด์ จอร์จและเกลมองโชคิดว่าอิตาลีไม่สมควรที่จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนแม้แต่ดินแดนที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาลอนดอน เพราะอิตาลีไม่ได้ช่วยเหลือในการโจมตีออสเตรีย-ฮังการีอย่างเต็มที่จนทำให้สงครามดำเนินยืดเยื้อ และอิตาลีไม่ได้ช่วยทรมอบัจฉัยจำนวนมากที่ได้รับจากฝ่ายสัมพันธมิตรในการทำสงครามทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนวิลสันต่อต้านข้อเรียกร้องของอิตาลีในสนธิสัญญาลอนดอนเพราะเห็นว่าขัดกับหลักการการเลิกกำหนดการปกครองตนเองของประชาชาติโดยเฉพาะดินแดนที่มีผู้คนเชื้อสายยูโกสลาฟอาศัยอยู่จำนวนมาก ดังนั้นในวันที่ ๒๓ เมษายน ค.ศ. ๑๙๑๙ วิลสันจึงประกาศชัดเจนว่าอิตาลีจะไม่ได้รับดินแดนตามที่ระบุในสนธิสัญญาลอนดอนและจะได้ครอบครองเพียงเตรนตีโน (Trentino) และทิโรล (Tyrol) ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวอิตาเลียนเท่านั้น ออร์ลันโดซึ่งพยายามรักษามลประโยชน์ของอิตาลีให้มากที่สุดจึงหันไปสนับสนุนอังกฤษและฝรั่งเศสในการลงโทษเยอรมนีให้จ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจำนวนมาก (อนันต์ชัย เลาะห์พันธุ์ ๒๕๕๑ ข : ๗๙๒)

หนึ่งวันหลังจากนั้น ออร์ลันโดประท้วงด้วยการเดินทางกลับกรุงโรม มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาตินิยมรุนแรงในอิตาลีนำโดยกาเบรียเล ดันนุนซีโอ (Gabriele D'Annunzio) เพื่อต่อต้านผู้นำของ ๓ ชาติมหาอำนาจโดยเฉพาะวิลสันที่หลบหลู่เกียรติและศักดิ์ศรีของอิตาลี พวกเขาขู่ว่าหากข้อเรียกร้องของอิตาลีไม่บรรลุผลก็อาจเกิดสงครามขึ้นได้ ฝ่ายสัมพันธมิตรต้องการให้ผู้นำของอิตาลีกลับเข้าร่วมการประชุมเพราะ

ใกล้กำหนดเวลาที่จะเชิญผู้แทนของเยอรมนีและออสเตรียเข้ารับทราบเงื่อนไขของสนธิสัญญาแล้ว จึงมีการประนีประนอมโดยสหรัฐอเมริกาสัญญาที่จะให้อิตาลีกู้เงิน ๒๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ อังกฤษและฝรั่งเศสเห็นพ้องกันว่าเงินจำนวนนี้น่าจะช่วยปลดเปลื้องพันธะของสนธิสัญญาลอนดอนได้และน่าจะช่วยให้การตกลงเรื่องดินแดนเป็นไปได้ง่ายขึ้น ออร์สันโดกลับเข้าร่วมการประชุมเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๙ ในที่สุด อิตาลีได้ครอบครองเตรนตีโน ทิโรล ตริเอสเต (Trieste) ฟรีอูลี (Friuli) อิสเตรีย (Istria) ซารา (Zara) ดัลเมเชียนพอร์ทออฟซารา (Dalmatian port of Zara) และอดีตอาณานิคมเล็ก ๆ ของเยอรมนีอีก ๒ แห่ง ได้รับเงินค่าปฏิกรรมสงครามและได้ที่นั่งถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงถาวรในสันนิบาตชาติ (This day in history – May 05) อย่างไรก็ตาม ดินแดนอีกหลายแห่งที่อิตาลีต้องการได้ถูกมอบให้กับชาติอื่นไป ชาวอิตาลีเสียส่วนใหญ่ไม่พอใจผลการประชุมสันติภาพ ณ กรุงปารีส และต่อต้านสหรัฐอเมริกา อังกฤษและฝรั่งเศส ในขณะที่ชาติมหาอำนาจก็วิตกกังวลเกี่ยวกับท่าทีที่หะเยอทะยานในการขยายอำนาจของอิตาลี

ส่วนหัวหน้าคณะผู้แทนของญี่ปุ่น ซะอิอนจิ คิมโมะชิ (Saionji Kimmochi) ยื่นข้อเสนอสำคัญ ๒ ข้อต่อที่ประชุมใหญ่ คือ การเรียกร้องให้พิจารณาเรื่องความเท่าเทียมด้านเชื้อชาติและกรรมสิทธิ์ของญี่ปุ่นเหนืออดีตอาณานิคมของเยอรมนี ได้แก่ ซานตง (Shandong) และหมู่เกาะทางตอนเหนือของเส้นศูนย์สูตรในมหาสมุทรแปซิฟิก เช่น หมู่เกาะมาร์แชล (Marshall) หมู่เกาะไมโครนีเชีย (Micronesia) และหมู่เกาะมาเรียนา (Mariana) เรื่องความเท่าเทียมด้านเชื้อชาติที่ญี่ปุ่นเรียกร้องไม่ได้รับการตอบสนองจากที่ประชุมทำให้ญี่ปุ่นผิดหวังและบาดหมางกับสหรัฐอเมริกาที่ให้การสนับสนุนอังกฤษซึ่งคัดค้านประเด็นนี้มากที่สุด นอกจากนี้ ญี่ปุ่นได้รับผลประโยชน์ตอบแทนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของสิ่งที่พวกเขาเรียกร้อง ทำให้ญี่ปุ่นตัดสินใจที่จะต่อสู้เพื่อรักษามลประโยชน์ของตนเองจนนำไปสู่การเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในเวลาต่อมา

ด้านเยอรมนี หลังจากมีการลงนามสงบศึกกับประเทศสัมพันธมิตรที่เมืองกงเปียญเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๘ แล้วก็คาดหวังว่าจะได้เข้าร่วมการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีสซึ่งมีหลักการ ๑๔ ข้อที่พวกเขายอมรับเป็นพื้นฐานการเจรจา บร็อคดอร์ฟ-แรนซ์เซา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศและหัวหน้าคณะเจรจาของเยอรมนีและเจ้าหน้าที่ได้เตรียมเอกสารที่จะใช้ในการเจรจาอย่างเต็มที่ แต่เมื่อพวกเขาเดินทางถึงแวร์ซาย พวกเขา กลับได้รับสนธิสัญญาสันติภาพแวร์ซายที่ร่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

แล้วจากเกลมองโซในวันที่ ๗ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๙ พร้อมกับรับทราบว่าจะไม่มีการเจรจาระหว่างผู้ชนะสงครามกับเยอรมนี และมีเวลา ๒ สัปดาห์ที่จะเสนอความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษร (MacMillan 2009) ชาวเยอรมันไม่พอใจเนื้อหาของสนธิสัญญาแวร์ซายอย่างมากและเห็นว่าฝ่ายสัมพันธมิตรไม่ยุติธรรมต่อเยอรมนีและลงโทษเยอรมนีรุนแรงเกินไป บุคคลที่ถูกโจมตีมากที่สุดคือ วิลสัน ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาเพราะทำให้พวกเขาหลงเชื่อในหลักการ ๑๔ ข้อและยอมยุติสงคราม พวกเขาคิดว่าวิลสัน “ลอบแทงข้างหลัง” และมีภาพการ์ตูนล้อเลียนวิลสันว่าจะต้องตกนรกไปพบกับซาตาน ซึ่งเป็นเจ้านายของเขาแน่นอน (Henig 2009) ชาวเยอรมันเรียกสนธิสัญญาแวร์ซายว่า “เป็นการบงการ” (Diktat) เนื่องจากเป็นการบังคับให้พวกเขาปฏิบัติตามเงื่อนไขโดยไม่มีข้อโต้แย้ง อย่างไรก็ตาม แม้ผู้แทนเยอรมัน ณ กรุงปารีสจะรู้สึกอับอายศอศดูแต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธการลงนามในสนธิสัญญาได้เนื่องจากตระหนักดีว่าเยอรมนีไม่อยู่ในสภาพที่จะทำสงครามต่อไปได้

ตามสนธิสัญญาแวร์ซาย เยอรมนีถูกลงโทษในทุก ๆ ด้านทั้งดินแดน เศรษฐกิจ การเงินและการทหาร ประเด็นที่สำคัญที่สุดคือ การที่เยอรมนีต้องยอมรับผิดว่าเป็นผู้ก่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ ตามมาตรา ๒๓๑ และต้องชดใช้ค่าเสียหายทั้งหมดที่เกิดจากสงครามโดยส่วนใหญ่เป็นการชดใช้ให้แก่ฝรั่งเศสและเบลเยียมเพื่อซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานของประเทศที่ได้รับ ความเสียหายหนัก ค่าปฏิกรรมสงครามอาจจ่ายเป็นเงินสดหรือสินค้าประเภทอื่นก็ได้ แต่ไม่ได้มีการระบุจำนวนเงินที่แน่นอนในสนธิสัญญา และจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อพิจารณาประเมินความเสียหาย (Reparations Commission) ในภายหลัง เนื่องจากผู้ชนะสงครามอ้างว่าต้องรอผลการสำรวจความเสียหายของพลเรือนเสียก่อน อย่างไรก็ตาม เหตุผลหนึ่งที่ผู้นำฝ่ายสัมพันธมิตรไม่ให้มีการระบุค่าปฏิกรรมสงครามที่แน่นอนในสนธิสัญญาอาจจะเป็นเพราะเกรงว่าจะทำให้ประชาชนของตนที่คาดหวังว่าจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายจำนวนมากตามคำโฆษณาชวนเชื่อในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง เกิดความไม่พอใจถ้าหากได้รับการชดเชยน้อยกว่าที่คาดไว้และหันมาต่อต้านรัฐบาลของตนเอง (Keylor 1984 : 84)

ด้านการทหาร เยอรมนีต้องลดขนาดของกองทัพลง กองทัพปกติถูกลดจำนวนทหารเหลือเพียง ๑๐๐,๐๐๐ คนและต้องไม่มีรถถังประจำการ กองทัพอากาศก็ต้องลดกำลังพลและอาวุธเช่นเดียวกัน มีเรือใหญ่ประจำการเพียง ๖ ลำและต้องไม่มีเรือดำน้ำ เยอรมนี

๑๖๒ สุธีรา อภิญญาเวศพร

ไม่สามารถจัดตั้งกองทัพอากาศได้ นอกจากนี้ ยังถูกห้ามผลิตและครอบครองอาวุธที่ใช้ในการทำสงคราม เช่น เครื่องบินรบ และเรือดำน้ำ พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำไรน์และ ๕๐ กิโลเมตรบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำไรน์ถูกกำหนดเป็นเขตปลอดทหาร ต้องไม่มีทหารเยอรมันหรืออาวุธอยู่ในบริเวณนี้ กองทัพบกของสัมพันธมิตรจะประจำการอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำไรน์เป็นเวลา ๑๕ ปีและจะมีการถอนกำลังทหารออกทุก ๆ ๕ ปี (Trueman 2009)

เยอรมนีสูญเสียดินแดนไปประมาณร้อยละ ๑๓ ของพื้นที่ที่มีอยู่เดิม ต้องคืนดินแดนในเขตอัลซาส-ลอร์เรน (Alsace-Lorraine) ให้ฝรั่งเศส คืนเออเพน (Eupen) และมาลเมดี (Malmedy) ให้เบลเยียม คืนชเลสวิทคอนเหนือ (Northern Schleswig) ให้เดนมาร์ก มอบฮุลตชิน (Hultschin) ให้เชคโกสโลวะเกีย ส่วนซาร์ (Saar) ดานซิกและเมเมล (Memel) ให้อยู่ภายใต้การดูแลของสันนิบาตชาติ หลังจากนั้น ให้ประชาชนในเขตเหล่านี้ลงประชามติว่าต้องการรวมเข้ากับเยอรมนีหรือฝรั่งเศสหรือจะเป็นรัฐอิสระภายใต้การดูแลของสันนิบาตชาติต่อไป นอกจากนี้ เยอรมนีต้องคืนดินแดนที่ได้มาจากรัสเซียตามสนธิสัญญาเบรสต์-ลิตอฟสค์ (Brest-Litovsk) ซึ่งบางส่วนของดินแดนนี้กลายเป็นประเทศใหม่ คือ เอสโตเนีย ลิทัวเนียและลัตเวีย และบางส่วนก็เป็นของโปแลนด์ ส่วนอาณานิคมของเยอรมนีทั้งหมดถูกแบ่งสรรให้ประเทศสัมพันธมิตรโดยอยู่ภายใต้การดูแลของสันนิบาตชาติ อาณานิคมในทวีปอาฟริกาถูกแบ่งดังนี้ อาฟริกาตะวันตกเฉียงใต้เป็นของสหพันธ์อาฟริกาใต้ อาฟริกาตะวันออกและแคว้นแอฟริกาใต้เป็นของอังกฤษ ดินแดนโตโกเป็นของฝรั่งเศส ส่วนอาณานิคมในมหาสมุทรแปซิฟิกถูกแบ่งสรรให้กับออสเตรเลีย นิวซีแลนด์และญี่ปุ่น (Lobban 1993 : 120) เยอรมนียังสูญเสียดินแดนที่เป็นเขตอุตสาหกรรมสำคัญ เช่น เหมืองถ่านหินในแคว้นซาร์และไซลีเซียตอนบน ซึ่งสร้างความเสียหายต่อความพยายามที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจของเยอรมนีมาก นอกจากนี้ ยังต้องชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามอีกด้วย ชาวเยอรมันคิดว่าฝ่ายสัมพันธมิตรต้องการให้เยอรมันล้มละลายทางเศรษฐกิจ

ฝ่ายสัมพันธมิตรส่วนใหญ่พอใจสนธิสัญญาแวร์ซายเพราะทำให้เยอรมนีอ่อนแอลงและฝรั่งเศสปลอดภัยจากการคุกคามของเยอรมนี แต่ก็ไม่อ่อนแอเกินไปจนไม่สามารถต้านทานการขยายอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ได้ นอกจากนี้ การก่อตั้งองค์การสันนิบาตชาติเพื่อรักษาสันติภาพของโลกก็ประสบความสำเร็จ แต่สำหรับชาวเยอรมัน พวกเขาต่อต้านเงื่อนไขที่รุนแรงในสนธิสัญญาฉบับนี้อย่างมากเพราะเห็นว่า

ไม่ยุติธรรมโดยเฉพาะข้อที่บังคับให้พวกเขายอมรับผิดว่าเป็นผู้ก่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ และถูกบังคับให้จ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจำนวนมาก กลุ่มการเมืองฝ่ายขวาก็โจมตีรัฐบาลว่าเป็น “อาชญากรเดือนพฤศจิกายน” (November Criminal) และกองทัพก็โหมกระพือเรื่องการลอบแทงข้างหลังโดยชี้หน้านักการเมืองและฝ่ายสังคมนิยมทรยศต่อประเทศชาติ การต่อต้านสนธิสัญญาแวร์ซายและการเรียกร้องให้แก้ไขสนธิสัญญาแวร์ซายจึงกลายเป็นประเด็นหลักทางการเมืองที่มีส่วนบ่อนทำลายความมั่นคงของสาธารณรัฐไวมาร์ (Weimar Republic) ที่เพิ่งจัดตั้งขึ้น (สัญญา สุวังบุตร ๒๕๕๑ : ๔๔)

ออสเตรีย-ฮังการีต้องลงนามในสนธิสัญญาแยกเป็น ๒ ฉบับซึ่งบ่งชี้ว่าอาณาจักรนี้จะต้องถูกแบ่งเป็น ๒ ส่วน นั่นคือ สนธิสัญญาแซง-แชร์แมงเป็นการลงนามระหว่างประเทศสัมพันธมิตรกับออสเตรียเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ค.ศ. ๑๙๑๙ และสนธิสัญญาตริยานงเป็นการลงนามระหว่างประเทศสัมพันธมิตรกับฮังการีเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ค.ศ. ๑๙๒๐ ทั้งสองประเทศต้องสูญเสียดินแดนให้ประเทศเพื่อนบ้านซึ่งทำให้เกิดประเทศใหม่คือ เชโกสโลวะเกีย และดินแดนส่วนหนึ่งตกเป็นของโปแลนด์ โรมาเนีย และยูโกสลาเวีย ออสเตรียต้องมอบดินแดนส่วนหนึ่งให้อิตาลี ทั้ง ๒ ประเทศต้องลดขนาดของกองทัพลงและซัดี้ค่าใช้จ่ายเสียหายจากสงครามแต่ด้วยจำนวนเงินที่น้อยกว่าเยอรมนีมาก ส่วนบัลแกเรียลงนามในสนธิสัญญาเนย์กับฝ่ายสัมพันธมิตรเมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๙ ทำให้ต้องมอบดินแดนส่วนหนึ่งให้ยูโกสลาเวีย ลดขนาดกองทัพและจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามด้วย

ตุรกีลงนามในสนธิสัญญาแซฟวร์กับฝ่ายสัมพันธมิตรเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๒๐ ตุรกีถูกลงโทษอย่างหนักจากเหตุการณ์ใน ค.ศ. ๑๙๑๕ ที่ทหารเดอร์กโจมตีกองกำลังแอนแซก (ANZACS) ซึ่งประกอบด้วยกองกำลังทหารออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ของฝ่ายสัมพันธมิตรบาดเจ็บและเสียชีวิตกว่า ๒๐๕,๐๐๐ คนที่คาบสมุทรกัลลิโพลี (Gallipoli) ของตุรกีซึ่งนับเป็นการพ่ายแพ้ครั้งใหญ่ของฝ่ายสัมพันธมิตรจนต้องหันมามุ่งความสนใจในแนวรบด้านตะวันตก (อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์ ๒๕๔๓ : ๒๘๐) ในสนธิสัญญาแซฟวร์ ตุรกีต้องเสียดินแดนส่วนใหญ่ในยุโรป ซ่องแคบบอสפורัส (Bosporus) และดาร์ดาเนลล์ อยู่ในความดูแลของสันนิบาตชาติ ดินแดนของตุรกีในเอเชียถูกมอบให้อังกฤษกับฝรั่งเศสปกครองจนกว่าประชาชนของประเทศนั้น ๆ พร้อมทั้งจะปกครองตนเอง ฝรั่งเศสได้ปกครองซีเรียและเลบานอน ในขณะที่อังกฤษได้ปกครองอิรัก ทรานจอร์แดน

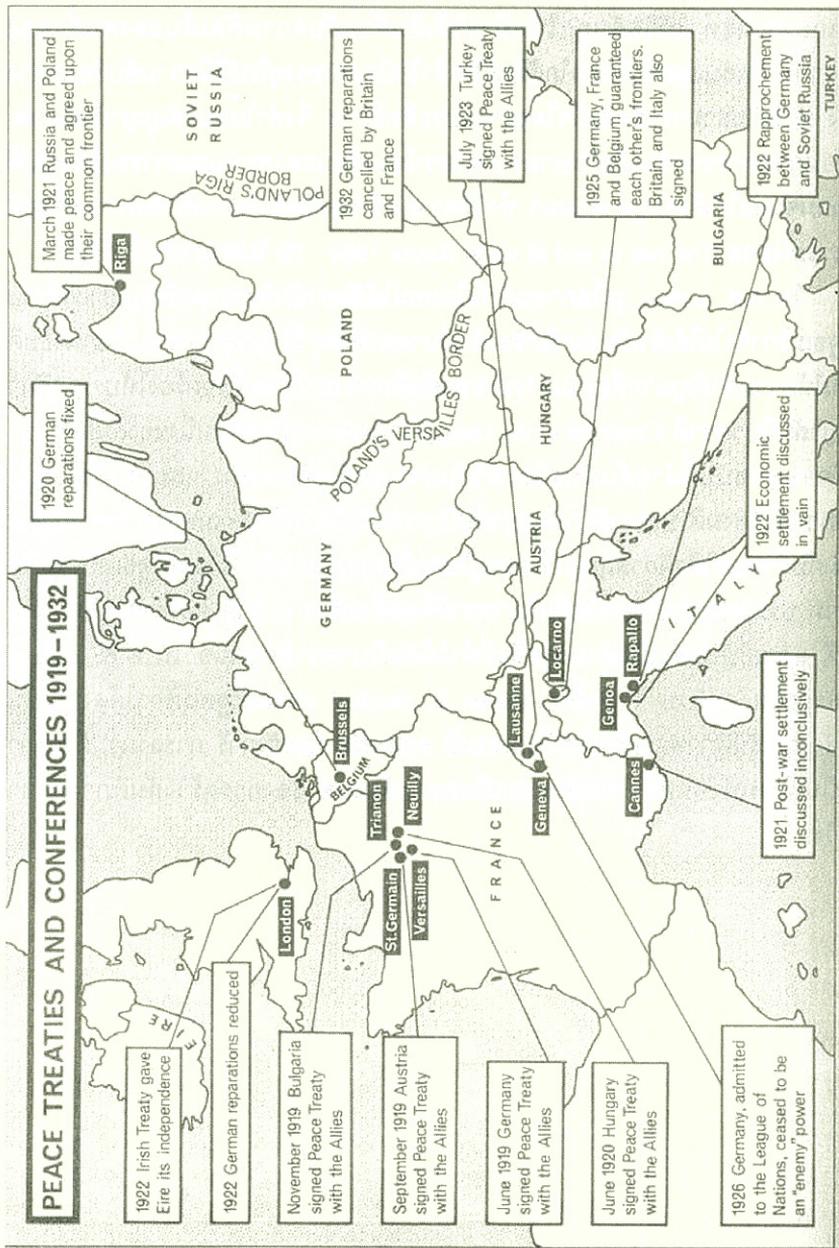
และปาลีสโตร์ อังกฤษต้องการยึดครองดินแดนเหล่านี้เพื่อกีดกันฝรั่งเศส เพื่อเป็นเส้นทาง การบินใหม่ไปยังอินเดียและเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพราะคาดว่าจะมีแหล่งน้ำมัน กองทัพของอังกฤษ ฝรั่งเศส กรีซ และอิตาลีจะยึดครองดินแดนตุรกีส่วนที่เหลืออยู่คือ ดินแดนในเอเชียไมเนอร์ (MacMillan 2009) กลุ่มชาวเตอร์กชาตินิยมนำโดยมุสตาฟา เคมาล (Mustapha Kemal) ซึ่งก่อการปฏิวัติล้มล้างอำนาจของสุลต่านโมฮัมเหม็ดที่ ๖ (Mohammed VI) ได้สำเร็จประกาศไม่ยอมรับสนธิสัญญาแซฟวร์ พวกเขาตินิยมตุรกีจึง ต่อต้านและนำไปสู่วิกฤตการณ์ชานัก (Chanak Crisis) ค.ศ. ๑๙๒๒ ซึ่งทำให้มีการเจรจา ต่อรองทางการทูตเพื่อยกเลิกสนธิสัญญาแซฟวร์จนมีการลงนามสนธิสัญญาฉบับใหม่ คือ สนธิสัญญาโลซาน (Treaty of Lausanne) เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๒๓

การบังคับใช้สนธิสัญญาเป็นเรื่องยากกว่าการลงนามในสนธิสัญญา แม้ว่าใน สนธิสัญญาจะระบุบทลงโทษหากว่าไม่มีการปฏิบัติตาม แต่การบังคับใช้บทลงโทษกลับ ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีอิทธิพลและบทบาทมาก ในการประชุมสันติภาพได้ถอนตัวเองออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจการในยุโรป อังกฤษเน้นความสนใจไปที่การค้าทางทะเลและกิจการของอาณานิคมตนเองและลดความ สนใจในกิจการยุโรปลง แม้ว่าฝรั่งเศสและเบลเยียมตั้งใจที่จะบังคับใช้บทลงโทษและขอ ความช่วยเหลือจากอังกฤษและสหรัฐอเมริกา แต่เมื่อพวกเขาไม่ได้รับความร่วมมือจาก มหาอำนาจอื่น ประเทศทั้งสองก็ไม่สามารถกระทำกรใด ๆ ได้ ทั้งในเวลาต่อมายังต้อง ยอมให้ฮิตเลอร์ละเมิดข้อตกลงในสนธิสัญญาแวร์ซายด้วยการสร้างกองทัพเยอรมันที่ เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง จนท้ายที่สุดนำไปสู่การเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ใน ค.ศ. ๑๙๓๙ อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

หลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งยุติลงและมีการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส วิลสันในฐานะผู้นำของประเทศมหาอำนาจซึ่งมีกองทัพที่เข้มแข็งและเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง ตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะสร้างองค์การที่จะเป็นผู้ควบคุมและบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ สร้างสังคมโลกที่ร่วมมือกันใกล้ชิดและยึดหลักยุติธรรมและมนุษยธรรมเพื่อให้เกิด สันติภาพที่ยืนยาวตามหลักการ ๑๔ ข้อ แต่ความตั้งใจดีของเขาไม่ประสบความสำเร็จ แม้ว่าเขาจะพยายามอย่างเต็มที่ วิลสันล้มเหลวตั้งแต่แรกเริ่มที่จะทำให้การประชุมร่าง สนธิสัญญาสันติภาพเป็นการประชุมแบบเปิดเผยและให้มีผู้แทนของประเทศผู้แพ้สงคราม เข้าร่วมประชุม และด้วยประสบการณ์ด้านกิจการระหว่างประเทศที่น้อยกว่าลอร์ด จอร์จ

และเกลมองโซทำให้วิลสันถูกโน้มน้าวให้เห็นด้วยกับความคิดเห็นของคนทั้งสอง นอกจากนี้ วิลสันและที่ปรึกษาใกล้ชิดก็ไม่เข้าใจปัญหาของยุโรปที่มีความซับซ้อนอย่างลึกซึ้ง ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้สนธิสัญญาสันติภาพสะท้อนภาพการแข่งขันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้ชนะสงครามและการลงโทษผู้แพ้สงครามจนก่อให้เกิดปัญหาตามมา ทำให้ความหวังของวิลสันในการทำสงครามเพื่อยุติสงครามทั้งหมด (The war to end all wars) (Keylor 1984 : 75) ไม่สามารถเป็นจริงได้

ใน ค.ศ. ๑๙๒๐ ภูมิภาคอเมริกันไม่ยอมให้สัตยาบันรับรองสนธิสัญญาแวร์ซาย สหรัฐอเมริกาจึงไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติต่างๆ ที่เป็นหลักการที่ประธานาธิบดีวิลสันให้ความสำคัญมากที่สุดในการประชุมสันติภาพ เขาได้ต่อสู้เรียกร้องให้บรรจุกติกาสัญญาสันนิบาตชาติ (Covenant of the League of Nations) เป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาสันติภาพทุกฉบับที่ฝ่ายสัมพันธมิตรทำกับประเทศผู้แพ้สงคราม และที่ประชุมใหญ่สันติภาพก็ได้ลงมติรับรองกติกาสัญญาสันนิบาตชาติเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน ค.ศ. ๑๙๑๙ พร้อมกับกำหนดให้กติกาสัญญานี้รวมอยู่ในสนธิสัญญาทุกฉบับ เมื่อสหรัฐอเมริกาไม่ได้เข้าร่วม ประเทศมหาอำนาจในสันนิบาตชาติจึงเหลือเพียง ๔ ชาติ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และญี่ปุ่นและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สันนิบาตชาติอ่อนแอ ใน ค.ศ. ๑๙๒๑ ประธานาธิบดีวอร์เรน จี. ฮาร์ดิง (Warren G. Harding) แห่งสหรัฐอเมริกาได้ลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพแยกเฉพาะกับเยอรมนี ออสเตรีย และฮังการี การลงนามดังกล่าวนับเป็นความพ่ายแพ้ของวิลสันและเป็นความล้มเหลวของการสร้างสันติภาพที่เขามุ่งหวัง

การประชุมและสนธิสัญญาสันติภาพระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๙-๑๙๓๒

บรรณานุกรม

- สุวัชัย สุวังบุตร. **นาซีในสมัยไวมาร์ ค.ศ. ๑๙๑๘-๑๙๓๓.** กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- สุธีรา อภิญาเวศพร. “Fourteen Points : หลักการ ๑๔ ข้อ.” **สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : ยุโรป เล่ม ๓ อักษร E-G (๒๕๔๓) : ๑๗๒-๑๗๔.**
- อนันต์ชัย เลาะห์พันธุ์. “Gallipoli Campaign (1915-1916) : การรบที่กัลลิโพลี (พ.ศ. ๒๔๕๗-๒๔๕๘).” **สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : ยุโรป เล่ม ๓ อักษร E-G (๒๕๔๓) : ๒๗๘-๒๘๐.**
- _____ . “Lloyd George, David, 1st Earl Lloyd-George of Dwyfor (1863-1945) : เดวิด ลอยด์ จอร์จ, เอิร์ลลอยด์ จอร์จที่ ๑ แห่งดูอีฟอว์ (พ.ศ. ๒๔๐๖-๒๔๘๘).” **สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : ยุโรป เล่ม ๕ อักษร L-O (๒๕๕๑) : ๑๗๘-๑๘๙.**
- _____ . “Orlando, Vittorio Emanuele (1860-1852) : นายวิตโตริโอ เอมานูเอล ออร์ลันโด (พ.ศ. ๒๔๐๓-๒๔๙๕).” **สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : ยุโรป เล่ม ๕ อักษร L-O (๒๕๕๑) : ๗๙๐-๗๙๓.**
- Encyclopedia : This Day in History [Online]. Accessed 31 July 2009. Available from <http://www.history.com/this-day-in-history.do?action=Article&id=551>
- Evans, C.T. The Paris Peace Conference and the Treaty of Versailles : **The Remaking of Europe in 1919** [Online]. Accessed 31 July 2009. Available from <http://www.nvcc.edu/home/cevans/versailles/index.html>
- Fried, Albert. **A Day of Dedication : The Essential Writings & Speeches of Woodrow Wilson.** New York : Macmillan, 1965.
- Gilbert, Martin. **The Routledge Atlas of the First World War.** London ; New York : Routledge, 2002.
- Henig, Ruth. **Versailles and Peacemaking** [Online]. Accessed 7 November 2009. Available from http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwone/versailles_print.html

๑๖๘ สุธีรา อภิญญาเวศพร

- Hughes, Matthew, ed. *The Palgrave Concise Historical Atlas of the First World War*. Hampshire : Palgrave Macmillan, 2005.
- Keegan, John. *The First World War : An Illustrated History*. London : Pimlico, 2002.
- Keylor, William R. *The Twentieth–Century World : An International History*. Oxford : Oxford University Press, 1984.
- Link, Arthur S. *The Higher Realism of Woddrow Wilson and Other Essays*. Nashville, Tenn. : Vanderbilt University Press, 1972.
- Lobban, Robin. *The First World War*. Oxford : Oxford University Press, 1993.
- MacMillan, Margaret. *Lessons from History? The Paris Peace Conference of 1919* [Online]. Accessed 31 July 2009. Available from <http://www.international.gc.ca/departement/skelton/macmillan-en.asp>
- Martin, Kitchen. *The Ending of World War One, and the Legacy of Peace* [Online]. Accessed 7 November 2009. Available from http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwone/war_end_print.html
- Patterson, James T. *America in the Twentieth Century : A History*. 2nd ed. New York : Harcourt Brace Jovanovich Publishers, 1983.
- Sheffield, Gary. *Forgotten Victory : The First World War : Myths and Realities*. London : Review, 2002.
- Schmitt, Hans A. *The Treaty of Versailles : Mirror of Europe’s Postwar Agony* [Online]. Accessed 30 July 2009. Available from <http://www.nvcc.edu/home/cevans/versailles/papers/Schmitt-paper.html>
- Trueman, Chris. *The Treaty of Versailles* [Online]. Accessed 31 July 2009. Available from http://www.historylearningsite.co.uk/treaty_of_versailles.htm

สัทธรรมปุณฑริกสูตร : พระธรรมมุ่งสู่พุทธยาน

Saddharmapundarikasūtra :

The Dharma Aims at Buddhayana

สุมาลี ลิ้มประเสริฐ*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแก่นเรื่องของสัทธรรมปุณฑริกสูตร ในด้านสาระสำคัญของเรื่อง ผลการศึกษาพบว่า สัทธรรมปุณฑริกสูตรมุ่งเสนอหนทางแห่งการหลุดพ้นที่สำคัญและดีที่สุดในที่นี้เพียงประการเดียวเท่านั้นคือพุทธยาน โดยชี้ให้เห็นว่าตริยาน คือ สวากยาน ปัจเจกพุทธยาน และโพธิสัตถุยานนั้นเป็นเพียงอุบายที่พระพุทธรองค์ทรงต้องการให้สรรพสัตว์ได้เรียนรู้ธรรมตามกำลังสติปัญญาของตนก่อน เมื่อพร้อมแล้วจึงจะได้เรียนรู้เรื่องเอกยานคือพุทธยาน สัทธรรม ปุณฑริกสูตร จึงชี้ให้เห็นว่าทุกคนสามารถบรรลุความเป็นพุทธะได้ โดยเริ่มต้นจากการสะสมคุณความดีตามกำลังสติปัญญาของตน

คำสำคัญ : พุทธยาน

* อาจารย์ ดร. ประจําภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร